

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือแสดงความเป็นชาติ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจและเป็นสื่อในการติดต่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยด้วยกัน ภาษาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม คำรงความเป็นเอกลักษณ์และเอกราชของชาติ กังที บุญเหลือ เพทยสุวรรณ (2523 : 2) กล่าวว่า " การชาคภาษาเป็นการชาคเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง การมีภาษาของตนเองใช้ในกิจกรรมของคนทำให้คนในชาติสำนึกว่า แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของชาติคน "

นอกจากนี้ในชีวิตประจำวันของคนไทยก็ต้องใช้ภาษาอยู่ตลอดเวลาและตลอดชีวิต นับตั้งแต่การเรียนรู้ภาษาเพื่อสื่อสารแสดงความเข้าใจซึ่งกันและกัน การใช้ภาษาเพื่อการแสวงหาความรู้ เพื่อประกอบอาชีพ และเพื่อความบันเทิง

ในด้านการศึกษาเล่าเรียนภาษาไทยมีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนวิชาต่าง ๆ มาก นักเรียนจะใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจและค้นคว้าหาความรู้ไม่ว่าจะเรียนวิชาใดก็ตามก็ต้องใช้ภาษาไทยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ภาษาไทยจึงเป็นวิชาที่สำคัญที่นักเรียนจะต้องนำไปใช้ประโยชน์เพื่อแสวงหาความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ และเพื่อประกอบอาชีพ กังที สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย์ (2523 : 3) ได้กล่าวไว้และสรุปได้ว่า ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการศึกษาและแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการสาขาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพทุกสาขา ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาสูงเมื่อใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อความรู้ความคิคใดคักก็จะประสบความสำเร็จในชีวิตมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับของหลักสูตรซึ่งนักเรียนทุกคนต้องเรียนทั้งในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 นอกจากนี้ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐยังกำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาหนึ่งที่นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จะต้องสอบเพื่อคัดเลือกเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยและในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ทบวงมหาวิทยาลัย 2526 : ไม่มีเลขหน้า)

จุดมุ่งหมายโดยทั่วไปในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้นก็คือต้องการที่จะส่งเสริมและพัฒนาการใช้ภาษาของนักเรียนให้ถูกต้อง ปลูกฝังให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาและสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดหาเหตุผล รวมทั้งสามารถใช้ภาษาเพื่อเป็นสื่อในการติดต่อ และเป็นเครื่องช่วยในการศึกษาค้นคว้าและประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนภาษาไทยเท่าที่ผ่านมาก็ยังไม่ประสบผลสมความมุ่งหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ หลักสูตรหนังสือเรียน ครูผู้สอน วิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การใช้สื่อการสอน และตัวนักเรียน เป็นต้น การจัดสภาพการเรียนการสอนที่ดีจะมีผลทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการใช้ภาษาของตนเองจนสามารถใช้ประโยชน์ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเพื่อแสวงหาความรู้ในชั้นสูง หรือเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพได้

แต่เนื่องจากคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษายังมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านวิชาการ การจัดสภาพการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ การนำหลักสูตรไปใช้ การใช้หนังสือเรียน วิธีการสอน การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการนิเทศการสอน เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ก็เกิดขึ้นในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเช่นกัน

ในปัจจุบันได้มีผู้วิจัยและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาไว้เป็นจำนวนมากพอจะสรุปได้ดังนี้

ในด้านหลักสูตรและหนังสือเรียน ครูผู้สอนยังไม่มี ความเข้าใจเนื้อหาหลักสูตรและการใช้หนังสือเรียนอย่างเพียงพอ มีผู้วิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจการจัดเนื้อหาในการสอนอย่างเพียงพอ ครูยึดหลักสูตรมากเกินไปคือ มักจะเร่งสอนให้ครบทุกเรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจึงไม่ได้ฝึกฝนนักเรียนเท่าที่ควร หรือมีขณะนั้นก็ใช้ตำราเล่มเดียวตลอดทั้งปี ทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย (นวลทิพย์ รักษาทรัพย์ 2522 : บทนำ) ในบางโรงเรียน

ครูภาษาไทยไม่มีโอกาสศึกษาหลักสูตรและคู่มือครู เนื่องจากไม่ได้รับความสะดวก นักเรียนก็เช่นเดียวกันคือยังขาดแคลนหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบอยู่มาก อุบลรัตน์ ตะมินตา (2524 : 132) ได้วิจัยพบว่า คำนหนังสือแบบเรียนและคู่มือครูนั้น ครูมีความเห็นว่าหนังสือเรียนควรปรับปรุงให้มีภาพประกอบมากขึ้น นอกจากนั้นโรงเรียนควรจัดหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและคู่มือครูให้เพียงพอสำหรับการค้นคว้าหาความรู้ทั้งของครูและนักเรียนด้วย

ด้านวิธีสอน ครูภาษาไทยมักใช้วิธีสอนแบบเดิมคือยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered) การสอนก็เน้นเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ (Subject-centered) และมักใช้วิธีสอนแบบบรรยายในการให้ความรู้แก่นักเรียนไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออก จัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนน้อย ในด้านวิธีสอนของครู อุบลรัตน์ ตะมินตา (2524 : 153) ได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ครูปรับปรุงการสอน ต้องการครูที่มีความสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้เป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก โดยการให้แสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมบ้าง

ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ครูภาษาไทยบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งมีผลทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นุชรินทร์ พ้ารัมย์ชาว (2522 : 66-68) ได้ทำการวิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาในด้านการใช้สื่อการสอนของครูภาษาไทยมีหลายประการ ได้แก่ ครูผู้สอนไม่ทราบแหล่งบริการในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ไม่มีเวลาคิดและเตรียมสื่อการสอน ขาดงบประมาณในการซื้อสื่อการสอน โรงเรียนมีสื่อการสอนให้ใช้จำกัดและสภาพห้องเรียนก็ยังไม่เหมาะกับการใช้สื่อการสอน เช่นเดียวกับที่ นวลทิพย์ รักษาทรัพย์ (2522 : 182) ได้วิจัยพบว่า การที่ครูไม่ใช้อุปกรณ์การสอนเพราะไม่มีงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์การสอน ไม่สามารถสร้างอุปกรณ์การสอนด้วยตนเองได้ และไม่มีเวลาเตรียมอุปกรณ์การสอน

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำใหทราบว่าการเรียนการสอนระหว่างครูและนักเรียนประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ครูภาษาไทยประสบปัญหาหลายประการ เช่น ไม่สามารถวัดผลได้ตามที่หลักสูตรกำหนด ไม่เข้าใจวิธีวัดผล ขาดความชำนาญในการออกข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชา ปัญหาการวัดและ

ประเมินผลดังกล่าวมานี้ ป่องจิต อ่อนเฒ่า (2522 : 96-98) ได้วิจัยพบว่า

๖. ครูภาษาไทยขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผล เช่น ไม่ชำนาญในการสร้างข้อสอบชนิดต่าง ๆ มีความลำบากใจในการเลือกใช้ชนิดของข้อสอบ ไม่สามารถวัดผลครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดได้ ไม่สามารถดูสร้างข้อสอบที่วัดพฤติกรรมขั้นสูงกว่าความรู้ความจำได้และไม่สามารถวัดผลได้สม่ำเสมอเพราะเวลาเรียนมีจำกัด...

นอกจากงานวิจัยด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว พัทรี สายสิทธิ์ (2524 : 110) ได้ทำการวิจัยแล้วพบว่า "ครูต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ ทางด้านวิทยาการทั้งวิธีสอน และการจัดทำสื่อการสอน และผู้วิจัยเห็นว่าศึกษานิเทศก์ควรมีเวลาพบปะครูภาษาไทย เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความต้องการของครูในการสอนวิชาภาษาไทย"

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการมัธยมศึกษาของชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเหล่านี้เป็นอย่างดี ดังนั้นนอกจากจะพัฒนาการมัธยมศึกษา ด้วยการจัดสรรงบประมาณ พัฒนามูลค่ากร อาคารสถานที่และปัจจัยสำคัญด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมัธยมศึกษาแล้ว ยังจัดให้มีโครงการต่าง ๆ ที่จะปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยตรงขึ้นอีกหลายโครงการ เช่น โครงการโรงเรียนผู้นำ การใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา การจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา และการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับและปรับปรุงการศึกษาเพื่อพัฒนาชาติของเรานั่นเอง

การประเมินโรงเรียนเพื่อรับรางวัลโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน (ดูเพิ่มเติมภาคผนวก ค) ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้นตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ล. ปิ่น มาลากุล) เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2506 ความว่า " มีนักเรียนจำนวนมากซึ่งมีความประพฤติดีและมีความมานะพยายามศึกษาเล่าเรียนได้ผลดี รวมทั้งมีโรงเรียนที่มีคุณสมบัติดังกล่าว สมควรที่จะได้รับรางวัลพระราชทาน ทั้งนี้ทรงกำชับว่า หากพิจารณาได้ผลประการใดแล้วก็ทรงมีพระราชประสงค์จะทราบด้วย "

(สำนักงานทดสอบทางการศึกษา 2525 : 127) รางวัลดีเด่นพระราชทานที่แต่ละโรงเรียน

ได้รับจึงเป็นรางวัลที่มีค่าสูงส่ง และแสดงถึงคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น ๆ

การสอนภาษาไทยเป็นงานสำคัญส่วนหนึ่งของงานวิชาการ ภาษาไทยเป็นวิชาที่สำคัญอย่างยิ่งวิชาหนึ่งในหลักสูตรมัธยมศึกษา เพราะเป็นรายวิชาบังคับที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนและสอบให้ผ่านเพื่อที่จะได้จบตามที่หลักสูตรกำหนด และเป็นวิชาบังคับที่จะต้องสอบเพื่อคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะมีการศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน เพราะยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยเรื่องนี้มาก่อน และเพื่อจะได้ทราบว่า โรงเรียนดีเด่น รางวัลพระราชทาน มีการจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง จึงส่งผลให้โรงเรียนได้รับการประเมินให้ได้รับรางวัลพระราชทาน ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน หรือจัดสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน ในด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน วิธีการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการนิเทศการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียน มัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทานทั่วประเทศ ที่ได้รับรางวัลในปีการศึกษา 2526-2527 จำนวน 69 โรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของตัวอย่างประชากรถือว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สภาพการเรียนการสอน หมายถึง การจัดสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน วิธีการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการนิเทศการสอน
2. วิชาภาษาไทย หมายถึง วิชาภาษาไทยที่เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524 ทุกรายวิชา
3. ครูภาษาไทย หมายถึง ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตึก เคน รางวัลพระราชทาน
4. โรงเรียนมัธยมศึกษา ตึก เคน รางวัลพระราชทาน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับรางวัลโรงเรียนมัธยมศึกษา ตึก เคน รางวัลพระราชทาน ในปีการศึกษา 2526-2527

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. กระทรวงศึกษาธิการอาจใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาประเมินโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อรับรางวัล ตึก เคน รางวัลพระราชทาน
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารที่จะปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนของตน
3. เป็นประโยชน์ต่อศึกษานิเทศก์ที่จะได้วางแนวทางในการนิเทศการสอนภาษาไทยให้ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน
4. เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในการที่จะปรับปรุงการใช้หลักสูตร หนังสือเรียน วิธีการสอน การวัดและการประเมินผล การใช้สื่อการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทย
5. เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป